

Till SUHF:s medlemmar

Rapport från Språkgruppen

SUHF har sedan i augusti 2008 haft en språkgrupp under Kerstin Noréns ledning. Uppdraget återges i sin helhet sist i bifogade rapport. Ett utdrag ur uppdraget är:

Gruppens uppdrag är att föreslå modeller för nationell ämnessamordning av språkutbildning på högskolenivå utöver den "krysslista" för småspråk som redan fastställts i samråd med regeringen. Internationella utblickar och undersökning *t.ex.* av fungerande e-learningmodeller ska utgöra en bakgrund till förslaget.

Målet är att skapa arbetsformer där svenska lärosäten enkelt och effektivt ska kunna erbjuda studenter, och personal kvalificerat, individanpassat stöd för språkstudier i valfritt språk. Arbetsformerna som föreslås bör ta hänsyn till de möjligheter till nätutbildningar med eller utan fackspråksinriktningar som finns eller kan skapas, behov av nya utbildningar, eventuella campusförlagda lärcentra och nya lärarkompetenser. Frågan om finansieringsformer i nya tilldelningssystem m.m. behöver utredas. Frågan om ansvaret för kvalitetssäkring av utbildningarna liksom frågan om hur forskningsanknytningen av utbildningen ska säkras skall belysas. Frågan om behovet av fortsatt samverkan och formerna för detta skall också beskrivas.

Gruppen har arbetat bl.a. med seminarier. Lägesrapporter från gruppens arbete har lämnats vid Förbunds församlingarna i Lund och Södertörn. Vid den senare utlovades en skriftlig rapport från gruppens arbete. Den utlovade rapporten bifogas här för vidare spridning till alla intresserade. Den återfinns också på Förbundets hemsida www.suhf.se under rapporter (rapport 2009:02).

Jag vill också passa på att påminna om att utbildningsfrågor kommer att vara i fokus för Förbundets höstkonferens i Trollhättan 19 oktober.

Med vänlig hälsning

Bengt Karlsson
Generalsekreterare SUHF

ADRESS	E-MAIL	PHONE	MOBILE	FAX	WEBSITE
Rådmansgatan 72 SE -113 60 Stockholm Sweden	bengt.karlsson@suhf.se fredrik.andersson@suhf.se kerstin.reithner@suhf.se	+46 8 32 28 53 +46 8 32 05 26 +46 8 32 13 88	+46 708 32 28 53 +46 708 32 05 26 +46 708 32 13 88	+46 8 32 93 70	www.suhf.se

Bakgrund

I SUHF:s presidiebeslut, ref. 08/040, 2008-08-19, refereras tidigare diskussioner om det framtida svenska högskolelandskapet, varvid konstateras att det finns behov av att hitta alternativa former för samarbete och arbetsfördelning mellan lärosätenas utbud av olika ämnen. Ett av de områden som diskuterades var utbildningar i olika språk. Tidigare har en arbetsgrupp tagit fram en fördelning av språken på den s. k. "krysslistan". Nu är avsikten att vidga arbetet till att omfatta hela den svenska högskolans utbud av språkutbildning samt se hur samarbeten som garanterar kvaliteten och ett brett utbud kan åstadkommas. Samma översyn behövs även inom andra ämnen/områden.

Presidiet har, med anledning av ovanstående, utsett en språkgrupp. Ordförande för gruppen är Kerstin Norén (rektor, Karlstads universitet). Övriga ledamöter i styrgruppen är Ingela Josefsson (rektor, Södertörns högskola) och Kerstin Öhrn (prorektor, Högskolan Dalarna). Eva Gagnestam (lektor, Karlstads universitet) deltar också i gruppens arbete. Krista Varantola (rektor i Tammerfors och ordförande i den finska rektorskonferensen) är referensperson.

Gruppens uppdrag är att föreslå modeller för nationell ämnessamordning av språkutbildning på högskolenivå utöver den "krysslista" för småspråk som redan fastställts i samråd med regeringen. Internationella utblickar och undersökning t ex av fungerande e-learningmodeller ska utgöra en bakgrund till förslaget. Målet är att skapa arbetsformer där svenska lärosäten enkelt och effektivt ska kunna erbjuda studenter och personal kvalificerat, individanpassat stöd för språkstudier i valfritt språk. (Kort referat ur SUHF:s presidiebeslut. Se även bilaga 1).

Internationell lägesbeskrivning och allmän bakgrund

Under ett antal år har intresset för högre studier i främmande språk, de flesta europeiska, minskat kraftigt i många länder. I Sverige har man beslutat att öka meritvärdet för språkstudier från gymnasiet inför antagning till högskolan, vilket kan komma att påverka antalet studenter i framtiden, även om ökningen troligen ändå inte blir så stark. Skälet för det antagandet är att nedgången i antalet språkstudenter också finns i flertalet andra länder, oavsett meritvärderingssystem o.d. Nedgången i intresset beror kanske på att engelskan blir mer och mer användbar världen över i och med att allt fler har studerat det språket på gymnasienivå. Som kommunikationsredskap tycks engelskan räcka i många sammanhang; i varje fall gör många den bedömningen. Språk som kinesiska, japanska och i viss mån spanska utgör undantag och har på många håll fått en stor ökning i antal studenter, vilket tydligt har koppling till strömningar i samtiden och fokus på olika delar av världen.

Det som uppenbarligen är viktigast inför framtiden, i en alltmer globaliserad värld, är att utbudet av språk vid universitet och högskolor är stort och lätt nåbart för såväl unga studenter som för dem som vill fortbilda sig.

Att språk hör till de ämnen som först påverkas av globaliseringen är ju ganska lätt att förstå, men även andra ämnen kommer att på olika sätt beröras i framtiden, i högre grad ju mer som blir tillgängligt digitalt. Ett uttryck för att vi lever i en allt mer internationaliserad värld är just det vidsträckta användandet av språk som *lingua franca*.¹ Engelskan spelar här en framträdande roll som det stora världsspråk det idag är. En omfattande internationell debatt angående engelskans ställning, utbredning och utveckling, ibland på bekostnad av utbildning i andra språk har pågått och pågår.² Vetenskapsrådets idé från 2001 om inrättandet av språkcentra vid lärosätena är därför värd att arbeta vidare med.³

Dagens svenska högskolesystem är inte alls anpassat för att hantera de nya kraven vad gäller språkstudier. Ersättningen per student leder till att antalet erbjudna språk begränsas kraftigt eftersom gruppstorleken måste vara tillräckligt stor för att finansieringen ska gå ihop, och mycket arbete har ägnats åt att diskutera hur man ska fördela utbudet av språk lärosätena emellan för att uppnå tillräckligt stora grupper.⁴ Nedgången av studentantalet har pågått i flera decennier – den första nationella utredningen för lösning av volymproblemet kom redan för nära trettio år sedan (första s.k. krysslistan).⁵

Den senaste åtgärden var att regeringen år 2006 fördelade ansvaret för 19 språk mellan lärosäten i landet som regeringen särskilt gärna ville ha utbildning och forskning i. Kriterierna var att språket i fråga skulle vara nationellt minoritetsspråk i Sverige, att det skulle ha färre än 100 studenter totalt på alla nivåer och/eller att det skulle förekomma på högst två lärosäten i landet. Endast de fem språk som hittills inte funnits på svenska lärosäten fick en liten extra finansiering för igångsättandet. Urvalet av språk, förutom minoritetsspråken, är inte uttryckligen innehållsligt eller behovsmässigt motiverat, utan endast storleksmässigt, och riskerar därför att bli konserverande. (Utdrag ur Kerstin Noréns text "Språkutbildningarna vid högskolor och universitet i framtiden". Se även bilaga 2).

Språkseminarier och rapporthantering

¹ Termen "lingua franca" betecknar idag ett språk som används sinsemellan av människor som inte talar varandras modersmål.

² För en ingående genomgång av denna debatt se kap. 3 i Gagnestam, E. (2003). *Kultur i språkundervisning – med fokus på engelska*.

³ Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap. Vetenskapsrådet 2001. Analys- och strategiavdelningen, Bo Öhngren).

⁴ På större lärosäten och i vissa språk är gruppstorleken inte något problem, och det är då förstås möjligt att fortsätta som hittills. Att bl.a. erbjuda avancerade språkstudier som bygger på gymnasiestudier blir en viktig uppgift.

⁵ Vetenskapsrådets utredning "Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap" från 2001 koncentrerar sig på de s.k. småspråken. Förslagen till åtgärder vid sidan arbetsfördelning mellan lärosäten är att riktade resursförstärkningar skapas samt att språkcentra inrättas, dit undervisningen i praktisk språkfärdighet koncentreras.

Under november 2008 anordnades två nationella språkseminarier, vid Karlstads universitet och Södertörns högskola. Samtliga universitet och högskolor med språkutbildning i Sverige var inbjudna. Representanter för 20 universitet/högskolor (av 26 möjliga) samt från SFS deltog i seminarierna. Dessutom har Högskolan i Borås, via vicerektor Jörgen Tholin, via mejl lämnat synpunkter som i mycket liknar det som diskuterades vid seminarierna.

Huvudfrågan vid seminarierna var, i enlighet med SUHF:s uppdrag, att diskutera modeller för samordning av småämnena, i första hand språken, liksom formerna för undervisningen, webbaserat – campusbaserat. Särskild vikt lades därvid vid frågor om finansieringsformer, kvalitetssäkring och forskningsanknytning, samverkan nationellt/internationellt samt omvärldsanalys nationellt beträffande behov av nya språk. En sammanfattning av ämnen som togs upp till diskussion vid seminarierna bifogas (se bilaga 3).

Efter seminarierna framställde styrgruppen en preliminär rapport, som sändes ut till representanterna för alla de deltagande lärosätena. Synpunkter har inkommit från Umeå, som bl.a. påpekar behovet av finansiering. Synpunkterna har i viss utsträckning beaktats vid presentationen på SUHF:s Förbundsårsmöte den 31 mars 2009 och i det fortsatta arbetet med rapporten.

Avgränsning av språkgruppens uppdrag

I språkgruppens uppdrag ingår inte att avgöra vilka traditionella språkutbildningar som ska finnas på olika universitet och högskolor. Gruppens arbete berör inte heller den "krysslista" för småspråk som redan fastställts i samråd med regeringen. Däremot ligger fokus för språkgruppens uppdrag på att skapa en ny, dynamisk modell som ska kunna användas för olika syften. Modellen ska således kunna vara användbar även för andra ämnen än språk. Avsikten är att modellen ska kunna främja en högre grad av individualisering i språkutbildning än idag.

Allmän beskrivning av tankarna bakom modellen

Språkgruppens intention är att verka för ökad samverkan mellan universitet och högskolor i stället för konkurrens.

Nyttan av språken behöver marknadsföras bättre än vad som görs idag. I princip kan vi ha hela världen som marknad för våra språkutbildningar. Ett exempel är jordanier som läser nygrekiska i Lund (på engelska).

I den alltmer globaliserade värld vi lever framstår ett stort behov av att sluta marginalisera olika grupper i det svenska samhället. Vid exempelvis Södertörns högskola är 40 % av studenterna invandrade. Deras modersmål kan ses som en mer eller mindre outnyttjad resurs för landet. En ny modell för språkutbildning skulle skapa möjlighet till utbildning även i udda språk.

Den nya webbaserade tekniken medför också helt nya möjligheter. Exempel på nyare tekniker som kan vara användbara vid språkutbildning är videokonferenser, webbkameror, interaktiva datorprogram, white-board, chatt, podcasting, Instant Messaging, etc. (se t ex Svensson, 2008).

Flexibilitet och individualisering kan ses som ledord för den tänkta modellen. En kombination av webbaserad och campusbaserad språkutbildning är ett exempel på hur utbildning kan göras flexibel – vissa delar av utbildningen görs webbaserade, andra delar campusbaserade. Målet med utbildningen är det viktiga, liksom nivåplaceringen.

Ett individbaserat lärande med forskningsanknytning, på det egna lärosätet eller annat lärosäte i Sverige eller utomlands, är en av huvudtankarna bakom den kommande modellen. Behov av individualisering föreligger exempelvis för ”falska nybörjare” i ett språk, dvs. personer som har förhandskunskaper ett språk utan att formellt ha studerat det, som snabbt kan gå framåt med hjälp av webbaserad utbildning. En sådan utbildning kan även främja mångfalden, till exempel genom en breddning till studenter med funktionsnedsättning och till svenska studenter i utlandet.

Olika nivåer av IT-användning i språkutbildning

Det finns inte endast ett sätt att använda sig av informationsteknik i språkutbildning, utan vi kan tala om olika nivåer av IT-användning eller rent av skilda paradigmer (Svensson & Ågren, 1999), eftersom skillnaden mellan dessa användningssätt är betydande. IT kan användas som automat, verktyg, eller arena och informationstekniken utgör också ett medium (Svensson, 2008). Den senare aspekten innebär distribution av information och administrativa data.

De tre övriga nivåerna ansluter till olika lärandeteorier, behaviorismen främst när det gäller IT som automat, kognitivismen och konstruktivismen representeras av IT som verktyg, medan IT som arena kan kopplas samman med sociokulturella och sociokognitiva teorier.

IT som automat representeras ofta i språkutbildningen av olika typer av ifyllningsprogram, t ex när det gäller att lära ut glosor, böjningsändelser eller prepositioner. Det handlar då om drillprogram, där datorn fungerar som en outtröttlig lärare, som ger studenten omedelbar återkoppling. Här finns en utvecklingsmöjlighet, nämligen en ökad grad av individualisering. Exempelvis kan ett grammatikprogram anpassa sig efter de problem som just den aktuella studenten har och sedan kontinuerligt anpassa sig efter denna students prestationer (Svensson, 2008).

Ser vi på IT som verktyg i språkundervisningen handlar det mer om att studenten aktivt och kreativt använder sig av datorns olika möjligheter, t ex informationssökning, ordbehandling som kan möjliggöra ett processinriktat skrivande, skapa digitala fotoberättelser med text samt inspelat ljud och musik, använda PowerPoint för

redovisningar, skriva bloggar, skapa en webbplats, göra en tidning på nätet eller producera en film på det främmande språket (Granath & Estling-Vannestål, 2008).

I användningssättet IT som arena, slutligen, är autentisk kommunikation och interaktion i fokus, exempelvis genom att studenterna har kontakt med brevvänner via e-post eller deltar i diskussionsforum på nätet. Det kan också handla om ett deltagande i sk virtuella miljöer, där människor från olika delar av världen kan mötas. Även muntlig klassrumsinteraktion mellan studenter i en klass, som använder sig av material från internet för diskussioner, debatter, rollspel eller liknande kan sägas höra hit (Svensson, 2008, Granath & Estling-Vannestål, 2008).

Exempel på praktiskt genomförande av webbaserad språkutbildning

Språkstudier ställer särskilda krav på möjligheter till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig. Dels kan ny teknik (se exempel ovan) göra det möjligt att helt följa en webbaserad språkutbildning utan fysisk närvaro, dels kan en kombination av webbaserad utbildning och campusbaserad vara en lösning.

Ytterligare en variant är, som t ex används inom viss lärarutbildning vid Karlstads universitet, att studenterna deltar i ett mindre antal närträffar vid universitetet per termin och dessemellan kommunicerar med lärarna via en lärplattform, t ex It's Learning. Studenterna har också tillgång till en liten studiegrupp i geografisk närhet till den egna bostaden. Grupperna träffas regelbundet vid sk lärcentra, som kommunerna anordnat. Vid träffarna diskuterar studenterna och genomför gruppuppgifter, som sedan läggs in på lärplattformen och lärarna kan ta del av. Inspelade föreläsningar ingår också i konceptet.

Studenter poängterar ofta hur viktigt det är, bl a för studiemotivationen, att få träffa andra studenter och delta i aktiviteter, som vid språkstudier exempelvis filmvisning på det aktuella språket, språkcafé etc. Själva lärcentrummiljön lyfts också fram som viktig av studenter – den bör vara en trygg och hemtrevlig punkt i tillvaron, som uppmuntrar till studier och till kommunikation med andra studenter.

Högskolan i Dalarna – ett lärorikt exempel på fungerande webbaserad språkutbildning

Språkundervisning på distans startade i liten skala vid Högskolan Dalarna 2001. Idag erbjuds samtliga 12 språk på distans med stor framgång. I tider då språkämnen läggs ner vid många högskolor och universitet har studentantalet inom språk mer än tredubblats sedan 2004 vid Högskolan Dalarna. 2008 läste ca 1400 helårsstudenter språk varav ca 70 % studerade på distans. Bakom denna framgång ligger en medveten satsning på den nya tekniken, där Högskolan Dalarnas IKT-pedagogiska centrum har varit drivande.

För att ytterligare stärka högskolans språkprofil är ett Språkcentrum under uppbyggnad, med planerad start hösten 2009. Detta centrum vänder sig främst till tre målgrupper: studenter, näringsliv och kommunal verksamhet, i synnerhet skolor. Till språkcentrum

ska en språkrådgivare knytas.⁶ Språkrådgivarens roll är att kartlägga den studerandes förkunskaper, behov och målsättningar, för att därefter föreslå vissa typer av språkfärdighetsövningar och/eller kurser. Detta, i kombination med ny teknik såsom självriktade övningar, möjliggör att språkundervisningen kan anpassas på individnivå.

Inventering av IT-initiativ i OECD-ländernas lärarutbildningar

För närvarande pågår en inventering av IT-initiativ i OECD-ländernas lärarutbildningar, bl a språkinriktade – ”ICT and Initial Teacher Training”. Universitetslektor Ann-Britt Enochsson, Karlstads universitet, ansvarar för inventeringen på uppdrag av KK-stiftelsen. En rapport beräknas vara tillgänglig i slutet av 2009.

Kvalitetssäkring

Vid språkseminarierna slogs fast att ett system för kvalitetssäkring av webbaserad undervisning i förhållande till olika mål behövs, eftersom systemen är utvecklade med campusstudier som norm. När det gäller inom-europeiska språk skulle kriterier för kvalitetsgranskningen kunna fastställas genom kontroll av de nationella system som upprättats enligt rekommendationer av ENQA - European Association for Quality Assurance in Higher Education. (Se www.enqa.net).

Beträffande utom-europeiska språk skulle lärosätena själva få ta på sig den uppgiften, ev. med hjälp av HSV. En nationell lista över ansvarigt lärosäte för resp. språk borde upprättas.

Högskoleverket (2008) presenterar en utvärderingsmodell för utvärdering av kvaliteten i e-lärande. Rapporten bygger på en genomgång av aktuell forskning inom området. Den innehåller tio kvalitetsaspekter som bedöms som centrala:

Material/innehåll

Struktur/virtuell miljö

Kommunikation, samarbete och interaktivitet

Bedömningar av studenternas prestationer

Flexibilitet och anpassning

Support (till studenter och anställda)

Anställdas kompetens och erfarenhet

Ledarskap och visioner

Resursallokering

Process- och helhetssyn

Kvaliteten i utbildningen bestäms, enligt rapporten, av samtliga dessa tio aspekter sammanvägda, samt relationen mellan dessa.

⁶ Den engelska termen är ”Language Adviser.” Utbildning till Language Adviser bedrivs t.ex. vid Hulls universitet: http://www.hull.ac.uk/languages/postgraduate/online_PG/index.html

Forskningsanknytning

En samordning av forskningsanknytningen mellan lärosätena diskuterades vid seminarierna. Härvid finns behov av en kartläggning av forskningskompetensen hos språklärarna vid samtliga svenska lärosäten.

Det framkom även behov av att utreda vilken forskningsanknytning som behövs, exempelvis särspråklig eller generell. Skulle en kombination av en lärare som kan språket med en lärare som har generell forskningskompetens kunna vara möjlig? Vilka möjligheter som finns att använda sig av specifik forskningskompetens från ett annat europeiskt eller utom-europeiskt land var också en fråga som dryftades vid språkseminarierna.

Förslagsvis skulle lärosätena kunna anmäla intresse för att nationellt ta på sig forskningsanknytningen i ett visst språkfämne eller –inriktning. Internationellt skulle utbytesavtalen vid resp. lärosäte kunna fungera som fingervisning om lämplig forskningsanknytning. Två olika modeller, en inomnationell och en individuell internationell, föreslogs.

En variant, som praktiseras vid Liberal Arts Education Colleges i USA, är att lärare får vistas vid ett forskningsuniversitet tre månader per år.

Även examinationen behöver utredas. Möjligheten att utarbeta examinationsmodeller för samordning av examinationen nationellt/internationellt bör beaktas.

Utveckling av webbaserad utbildning i högskolepedagogik

Vid språkseminarierna diskuterades även den utbildning i högskolepedagogik som är obligatorisk för nya lärare vid svenska högskolor och universitet. Den kan se väldigt olika ut vid olika lärosäten. Webbaserad (eller delvis webbaserad) utbildning i högskolepedagogik (också på engelska) är ett område som vore lämpligt att samverka kring.

Finansiering av utvecklingen och genomförandet av uppdraget

Efter ansökan har KK-Stiftelsen anslagit medel för kunskapsuppbyggnad i form av intervjuer med språklärare inom högskolan och språkstudenter samt för kartläggning och modellutveckling av digitala språkcentra. Syftet med de planerade intervjuerna är dels att få till stånd en aktuell kartläggning av hur dessa språklärare förhåller sig till nyare digital teknik i språkundervisning samt hur deras kompetensbehov ser ut. Dels ska undersökningen även inkludera djupintervjuer med språkstudenter för att fånga deras förväntningar och syn på utformningen av nätbaserad språkinlärning och digitala språkcentra.

Samtliga svenska lärosäten som har bedrivit någon form av utvecklingsarbete kring digitala språkcentra ska ingå i en kartläggning av gjorda erfarenheter. Projektledare blir

universitetslektor Eva Gagnestam, Karlstads universitet. Modellutvecklingen av digitala språkcentra kommer att genomföras i samverkan med Södertörns högskola. Resultatet av kunskapsuppbyggnaden kommer att sammanställas i en slutrapport, som ska ställas till samtliga lärosätens förfogande och presenteras vid en nationell konferens som KK-Stiftelsen kommer att arrangera i samarbete med SUHF.

När det gäller genomförandet av digitala språkcentra föreligger även behov av att satsa på ett längre pilotprojekt med test av teknik, lärplattform etc. – stöd kommer att sökas från KK-Stiftelsen. Kompetensutveckling av språklärarna vid universiteten och högskolorna kommer också att vara en stor central fråga. För att kunna fortsätta driva detta uppdrag förväntar vi oss även ett tillskott från regeringen.

Samverkan med Finland

Kontakter ang. svenskt-finskt samarbete inom bl a språkutbildning har tagits med Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland samt Jyväskylä universitet. Några tänkbara samverkansmöjligheter i framtiden kan t ex bli högskolepedagogik, webbaserade lösningar i språkutbildning, utbyten av lärare och studenter samt forskningssamverkan.

2009-03-19

SUHF:s språkgrupp

Kerstin Norén, Ingela Josefsson, Kerstin Örm, Eva Gagnestam

Referenser

Se bilaga 6.

Bilagor

Bilaga 1, SUHF:s presidiebeslut (PDF-dokument, se fristående bilaga)

Bilaga 2, Kerstin Norén: Språkutbildningarna vid högskolor och universitet i framtiden

Bilaga 3, Sammanfattning av ämnen som diskuterats vid SUHF:s språkseminarier 2008.

Bilaga 4. Förteckning över deltagande lärosäten vid språkseminarierna

Bilaga 5, Marcia Sá Cavalcante Schuback: Om språkundervisningens betydelse

Bilaga 6, Eva Gagnestam: Forskning och debatt ang IT i relation till språkutbildning

Språkutbildningarna vid högskolor och universitet i framtiden

Internationell lägesbeskrivning och allmän bakgrund

Under ett antal år har intresset för högre studier i främmande språk, de flesta europeiska, minskat kraftigt i många länder. I Sverige har man beslutat att öka meritvärdet för språkstudier från gymnasiet inför antagning till högskolan, vilket kan komma att påverka antalet studenter i framtiden, även om ökningen troligen ändå inte blir så stark. Skälet för det antagandet är att nedgången i antalet språkstudenter också finns i flertalet andra länder, oavsett meritvärderingssystem o.d. Nedgången i intresset beror kanske på att engelskan blir mer och mer användbar världen över i och med att allt fler har studerat det språket på gymnasienivå. Som kommunikationsredskap tycks engelskan räcka i många sammanhang; i varje fall gör många den bedömningen. Språk som kinesiska, japanska och i viss mån spanska utgör undantag och har på många håll fått en stor ökning i antal studenter, vilket förstås kan kopplas till olika samhällsfenomen. (REF)

Det finns också exempel på att händelser med stora politiska konsekvenser kan påverka intresset för språkstudier generellt. Exempelvis har antalet språkstudenter i USA ökat kraftigt efter 11 september 2001. Den kraftiga ökningen kvarstod ännu 2006. Den lägsta ökningen, några enstaka procent, har franska, ryska och tyska fått, medan latin och klassisk grekiska har ökat mer och exempelvis portugisiska, italienska, spanska, modern hebreiska m.fl. har ökat med flera tiotals procent.⁷ Japanska och i ännu högre grad kinesiska och koreanska ligger nära toppositionen, men efter arabiska och amerikanskt teckenspråk som har den allra största ökningen. Under rubriken "Övriga språk" visas en ökning i intresset på 44,7% mellan 1998 och 2002 och en ökning på 31,2% mellan 2002 och 2006 (www.insidehighered.com/news/2007/11/14/languages).

Hur länge ökningen av intresset kommer att fortgå i USA är svårt att sja om, men att det politiska världsläget påverkar intresset för språkstudier är uppenbart, och därmed att studiet i första hand är kopplat till samhälleligt och kulturellt relevanta frågeställningar – en vilja att förstå och därmed kommunicera på ett djupare plan. (Det kan förstås finnas en del mindre välvilliga motiv också.) EU:s ansträngningar för att öka intresset att studera språken i Europa (t.ex. <http://europa.eu/languages/sv/home>) verkar däremot inte påverka studieviljan nämnvärt. Motiven för att studera språken i Europa (= att stärka den europeiska samhörighetskänslan och förståelsen för varandra) uppfattas tydligen inte som tillräckligt viktiga. Studenterna verkar mer intresserade av världen och världsläget utanför Europa och studerar de språk som har relevans för att förstå och hantera det.

Man kunde förstås önska att det även funnes starka motiv för att vilja förstå hur det gemensamma europeiska arvet, det skriftliga och i form av migration mellan länder, i olika mån avspeglas i dess olika språk och hur detta hänger ihop med självuppfattningen hos oss som bor i Europa (Jfr resonemang i Svante Nordins bok

⁷ Biblisk hebreiska ökade mellan 1998 och 2002 med över 50% men hade ingen ytterligare ökning 2006.

Humaniora i Sverige. Framväxt. Guldålder. Kris. Atlantis 2008⁸). Det gäller ju att förstå både sig själv och andra för att kommunicera på ett djupare plan. Ansvaret för att presentera denna typ av innehåll, gärna kontrastivt, ligger hos språkutbildningarna själva, och det är kanske inte så vanligt att man aktivt lägger upp utbildningar i språk med sådana insikter som mål. Att språkstudier innebär en hel del grammatik- och lexikonpluggande är förstås oundvikligt; för språk med andra skriftsystem tillkommer dessutom kravet att lära in det. Men om motivationen, och slutmålet, uppfattas som väsentligt, så erbjuder pluggandet i allmänhet inte några oöverstigliga problem.

Det som uppenbarligen är viktigast inför framtiden, i en alltmer globaliserad värld, är att utbudet av språk vid universitet och högskolor är stort och lätt nåbart för såväl unga studenter som för dem som vill fortbilda sig.⁹ Hur många språk det kan röra sig om är svårt att beräkna, men FN:s deklaration om allmänna mänskliga rättigheter finns på över 300 språk. Idealiskt vore om alla språk som har skriftsystem kunde erbjudas, i dagens digitaliserade värld lämpligen via Internet och gärna direkt från de länder där språket talas, så att de aktuella kulturella aspekterna lättast kan tillgodoses.¹⁰ Språk som inte längre talas får naturligtvis hanteras på ett annat sätt, men passar kanske ännu bättre att studera på distans.¹¹ I ett föränderligt samhälle ger en sådan modell möjlighet till flexibilitet i utbudet, och man kan tänka sig att mer eller mindre spontana centra inom ett område uppstår och försvinner på ett flexibelt sätt efter behov.

De åsikter som ibland framförts om att universitet och högskolor inte ska erbjuda utbildning i nybörjarspråk blir med detta mål naturligtvis irrelevanta. (Det har också fördelen att om man exempelvis inte har läst franska i gymnasiet kan man ändå läsa det på högskola på nybörjarnivå senare i livet.) Talet om arbetsdelning mellan lärosätena blir också en mindre relevant fråga om utbudet kan erbjudas digitalt och till stora delar med material från andra länder. Forskningsanknytningen, kvalitetsvärderingen av materialet och studiemiljön bör dock bli en fråga om samarbetsavtal mellan lärosäten, inom och utom Sverige. Lärarens roll förändras till att bli mer av en individuell handledare och enskilda studenter kan bli ganska ensamma om sitt språkval.

Att språk hör till de ämnen som först påverkas av globaliseringen är ju ganska lätt att förstå, men även andra ämnen kommer att på olika sätt beröras i framtiden, i högre grad ju mer som blir tillgängligt digitalt. Kanske kommer ambitiösa svenska studenter inom en ganska snar framtid att välja att läsa in en ingenjörsexamen från MIT, som de betalar för, än att studera vid ett svenskt lärosäte.¹² Här finns en annan viktig fråga, som behöver utredas, och det är värdet, framför allt för unga människor, av att finnas i en campusmiljö under åtminstone delar av sin studietid. De ”generiska”

⁸ Nordin redovisar också hur språkutbildningar vid svenska universitet länge var huvudsakligen nyttoinriktade och inte sågs som vetenskapliga. Undervisningen utfördes av s. k. språkmästare. Detta är dock inte något ideal för den skissade modellen.

⁹ Den språkliga resurs som finns i att barn till familjer som bytt land kan grunderna i sitt/sina hemspråk eller i det nya/tillfälliga landets språk men kan behöva stöd för att utveckla exempelvis en avancerad yrkesanvändning av språket i fråga skulle kunna tas till vara mer systematiskt än idag i den skissade modellen.

¹⁰ Ann-Britt Enoksson arbetar f n med en översikt för KK-stiftelsens räkning över vilka språk som erbjuds via Internet inom OECD-länderna. Det gäller då även språk som inte talas i länderna i fråga.

¹¹ Open University i Storbritannien erbjuder avancerade kurser i klassisk grekiska och latin vid sidan av exempelvis nybörjarkurser i italienska, franska, spanska, tyska och walesiska.

¹² Denna möjlighet finns redan, men jag har inga uppgifter om hur vanligt det är.

kunskaper man får av att arbeta i direktkontakt med lärare och medstudenter behöver analyseras och presenteras bättre än vad vi gör idag. Vetenskapsrådets idé från 2001 om inrättandet av språkcentra vid lärosätena är därför värd att arbeta vidare med.¹³

Den svenska diskussionen

Dagens svenska högskolesystem är inte alls anpassat för att hantera de nya kraven vad gäller språkstudier. Ersättningen per student leder till att antalet erbjudna språk begränsas kraftigt eftersom gruppstorleken måste vara tillräckligt stor för att finansieringen ska gå ihop, och mycket arbete har ägnats åt att diskutera hur man ska fördela utbudet av språk lärosätena emellan för att uppnå tillräckligt stora grupper.¹⁴ Nedgången av studentantalet har pågått i flera decennier – den första nationella utredningen för lösning av volymproblemet kom redan för nära trettio år sedan (första s.k. krysslistan).¹⁵ Den senaste åtgärden var att regeringen år 2006 fördelade ansvaret för 19 språk mellan lärosäten i landet som regeringen särskilt gärna ville ha utbildning och forskning i. Kriterierna var att språket i fråga skulle vara nationella minoritetsspråk i Sverige, att det skulle ha färre än 100 studenter totalt på alla nivåer och/eller att det skulle förekomma på högst två lärosäten i landet. Endast de fem språk som hittills inte funnits på svenska lärosäten fick en liten extra finansiering för igångsättandet. Urvalet av språk, förutom minoritetsspråken, är inte uttryckligen innehållsligt eller behovsmässigt motiverat, utan endast storleksmässigt, och riskerar därför att bli konserverande.

SUHF:s småspråksgrupp har arbetat några år fram till 2007. De större lärosätena har varit representerade på dekannivå i gruppen, som på senare år letts av Kåre Bremer, rektor vid Stockholms universitet. Gruppen har arbetat utifrån arbetsfördelningstänkande, men har också skapat innehållsliga kriterier för utbildning och forskning i olika språk (REF). Den nya SUHF-gruppen, där Kerstin Norén, rektor för Karlstads universitet, är ordförande, startade sitt arbete 2008. Södertörns högskola, genom rektor Ingela Josefson, och Högskolan i Dalarna, genom prorektor Kerstin Örn, utgör styrgrupp. Krista Varantola, rektor i Tammerfors och ordförande i den finska rektorskonferensen, är referensperson. Universitetslektor Eva Gagnestam, Karlstads universitet, medverkar i gruppens arbete. Alla språk och alla lärosäten i landet ska involveras i diskussionerna, som förväntas avslutas under 2009.

Arbete har också förekommit på andra håll. Patrik Svensson har givit ut flera böcker om just språkutbildningar (*Från vision till praktik: Språkutbildning och informationsteknik*, Nätuniversitetet/NSHU 2006, *Språkutbildning i en digital värld. Informationsteknik, kommunikation och lärande*, Norstedts Akademiska Förlag 2008.) KK-stiftelsen, under ledning av Yngve Wallin, har under flera år arbetat med olika

¹³ Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap. Vetenskapsrådet 2001. Analys- och strategiavdelningen, Bo Öhngren).

¹⁴ På större lärosäten och i vissa språk är gruppstorleken inte något problem, och det är då förstås möjligt att fortsätta som hittills. Att bl.a. erbjuda avancerade språkstudier som bygger på gymnasiestudier blir en viktig uppgift.

¹⁵ Vetenskapsrådets utredning "Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap" från 2001 koncentrerar sig på de s.k. småspråken. Förslagen till åtgärder vid sidan arbetsfördelning mellan lärosäten är att riktade resursförstärkningar skapas samt att språkcentra inrättas, dit undervisningen i praktisk språkfärdighet koncentreras.

projekt för digitalisering av utbildningar både i ungdomsskolan och inom högre utbildning. Under hösten 2008 kommer man att utlysa medel som kunde vara möjliga att söka för en djupare utredning om möjligheterna till språkutbildningar som är anpassade till den omvärldsanalys som gjorts ovan.

Arbetsgruppens förslag 2008

Gruppens uppdrag har av SUHF:s styrelse betraktats som en del av det s k landskapsarbetet, som går ut på att se över arbetsdelningen mellan Sveriges lärosäten. Uppdraget är att skapa en modell för språkutbildningar som också kan tillämpas på andra slags utbildningar i framtiden.

Arbetsgruppen föreslår att SUHF ansöker om projektmedel hos KK-stiftelsen för att noggrant utreda följande:

- Genomgång av vilka kurser som erbjuds idag inom och utom landet (arbete pågår redan)
- System för kvalitetsvärdering av digitala språkutbildningar (kanske redan finns?)
- Forskningsanknytningen (lingvistiskt, litterärt, kulturellt). Svenska eller utländska lärosäten kan erbjuda sig att ta hand om forskningsanknytning inom ett eller flera av dessa områden. Historiska och framför allt kontrastiva perspektiv blir viktiga. Avtal skrivs på förslagsvis 3-årsbasis.
- Utbytesavtal inom och utom landet för studenter och lärare för vistelse i större miljöer
- Fortbildning av lärare
- Skapande av digitala språkcentra på varje lärosäte (görs i samverkan med erfarenheter från kommunernas lärcentra)
- Ersättningssystemet. Hur ersätts forskningsanknytning? Avgifter från andra lärosäten?

Fortbildningen av lärare blir också en stor utgiftspost, men kan delvis utformas som en modell för den nödvändiga fortbildningen av lärare i andra universitetsämnen. Extra medel krävs för detta arbete liksom för uppbyggandet av digitala lärcentra.

20080802

Kerstin Norén

Rektor

Karlstads universitet

Bilaga 3

Sammanfattning av ämnen som diskuterats vid SUHF:s två språkseminarier vid Karlstads universitet och Södertörns högskola november-08, som komplement till den punktlista som skickats till KK-Stiftelsen

Resurstilldelningsfrågan behöver tas upp. Villkoren för språkens medelstildelning behöver diskuteras. Extra resurser för en miljö kring språken föreslogs också.

Finansieringsfrågan. Ska handledaren finnas i den lokala regionen om en student läser på distans? Behövs annat system? Uppdrag till regeringen?

Syften med språkutbildningar bör redas ut, exempelvis om språket är det primära eller sekundära i en utbildning. Dock påpekades att språk är mycket mer än verktyg. T ex att lära sig kinesiska innebär också att få förståelse för kultur.

Kvalitetssäkring behöver utredas. Olika mål, akademisk kvalitet, kurser i andra länder.

Vilken forskningsanknytning behövs? Det behöver utredas. Exempelvis sarspråklig – generell.

Kartläggning även av **forskningskompetensen hos språklärarna** behövs.

Vad finns det för **behov av nya språk**? En omvärldsanalys behöver göras. Kan vi hjälpas åt med den?

Ska vi ha alla världens språk? Vad är viktigt av en mängd skäl? Kartläggning behövs, tex av företagens behov av språk och kultur. Ett annat exempel: språk kan ingå i Internationell Ekonomutbildning.

Hur ser det ut på andra lärosäten i **Norden**?

I princip kan vi ha **hela världen som marknad** för våra språkutbildningar. T ex jordanier som läser nygrekiska i Lund (på engelska).

Nyttan av språken bör visas genom **bättre marknadsföring**.

Vad har vi för **kompetenser i landet när det gäller språk**? En resursdatabas efterlystes. Universiteten håller på med en kartläggning av språken på universiteten – motsvarande behövs för högskolorna.

Inventering av internetbaserad språkutbildning vore önskvärt + system för **kvalitetssäkring**. Lever de upp till målen? Vad tycker studenterna? Räcker

kvalitén? En del nyckeltal är ej anpassade till distansutbildning – det är svårare att mäta.

Det är viktigt att ha **ett internationellt perspektiv åt båda hållen**. Exempelvis vid Open University i England och MIT i USA har ofta landets främsta experter gjort materialet till distansutbildning. Excellenta pedagogiska miljöer utan forskningsanknytning kan finnas t ex i USA. Då skickas studenterna iväg till annat universitet för att få forskningsanknytningen.

Vem examinerar? Här kan man tänka sig olika modeller: vi examinerar i Sverige eller examinationen sker utomlands.

Vissa ämnen är hotade p g a bristande personaltillgång eller studentunderlag. Vissa **språk bör ändå behållas av strategiska skäl**, t ex modern hebreiska i Lund och Stockholm p g a att arabiska också finns där.

Hur många timmar bör nätkurser få i förhållande till campuskurser?

Samordning mellan högskolor och universitet bör eftersträvas, t ex programmet International Marketing vid Mälardalens högskola, där studenterna läser de språk som inte finns på den egna högskolan via distans genom Högskolan i Dalarna.

En viss **flexibilitet** är nödvändig. Exempelvis är nu Kinesiska större än traditionella språk.

Förslag lades om att utveckla **två olika modeller för samverkan i språk**: en inom-nationell och en individuell internationell.

Kan vi **kombinera någon som kan språket med någon som har generell forskningskompetens?**

Förslag kom om att skapa en **gemensam lärplattform med några gemensamma projekt** – nationell utbildning, gärna på engelska.

Guidning önskades av olika **lärplattformar** som finns.

Lärcentrummiljön är viktig vid distansstudier av språk. Studenterna bör kunna träffa andra språkstudenter och delta i aktiviteter som ex.vis filmvisning på språket, språkcafé etc.

Några lämpliga **tekniker** att använda sig av vid distansutbildning: videokonferenser, we-kameror, Marratech eller liknande, white-board, chatt, podcasting.

Distanstekniken kan vara bra ur **mångfaldssynpunkt**, t ex genom en breddning till handikappade studenter och till svenska studenter i utlandet

Motivationen hos studenterna är viktig att uppmärksamma. Hur motiveras studenterna på bästa sätt?

Studenterna poängterade hur viktigt det är att lärarna har **didaktisk kompetens**, att de är pedagogiskt duktiga. Högskolepedagogisk utbildning och meritering ser väldigt olika ut i landet.

Studenterna föreslog ett **mer flexibelt system**: att vissa delar av en språkutbildning kan läggas på distans och vissa andra delar blir campusbaserade.

Lärarens roll – hur förändras den vid distansutbildning och samverkan mellan olika universitet och högskolor. Kartläggning behövs.

Lärarnas kompetensutveckling för omställningen till mer distansundervisning. Medel för detta?

Nybörjarundervisning i språk på universitet/högskola är inte samma sak som t ex på studieförbund eller Kom-Vux. Frågan ställdes om nybörjarspråk bör kallas för något annat?

Målet med utbildningen är det viktiga, liksom nivåplaceringen. Det finns behov av **individualisering**. Nätbaserad utbildning är t ex bra för "falska nybörjare", som snabbt kan gå fram.

Nationella minoritetsspråk, som inte talas någonstans, t ex fyra samiska språk. Hur ska de behandlas?

Det svenska språkets roll? Vilket språk sker undervisningen på? Även här samarbete?

Mälardalens högskola informerade om en **webbaserad enkät** till 1000 ungdomar 19-35 år. En fråga som ställdes var "Är det viktigt att lära sig ett främmande språk utöver engelskan? 74 % svarade ja. Framför allt flickor och särskilt ungdomar i åldern 19-25 år. 60 % av pojkarna svarade ja.

Nästa humanistdekanmöte äger rum i Karlstad den 14-15 maj, då en avsiktsförklaring om småämnen ska arbetas fram. Endast universiteten är hittills inbjudna men även högskolorna föreslogs bjudas in.

2009-01-28

Minnesanteckningar nedskrivna av
Eva Gagnestam

Bilaga 4

SUHF:s språkseminarier vid Karlstads universitet 2008-11-14 och Södertörns högskola 2008-11-28.

Deltagande lärosäten:

Göteborgs universitet,
Högskolan i Dalarna,
Högskolan i Halmstad,
Högskolan i Jönköping,
Högskolan i Skövde,
Högskolan Väst,
Karlstads universitet,
Konstfack,
KTH,
Linköpings universitet,
Luleå tekniska universitet.
Lunds universitet,
Malmö högskola,
Mittuniversitetet,
Mälardalens högskola,
Stockholms universitet,
Södertörns högskola,
Umeå universitet,
Uppsala universitet,
Växjö universitet

Bilaga 5

Några synpunkter på vikten av språkundervisningen för samhälle, universitet och mänsklig existens.

Marcia Sá Cavalcante Schuback

Lektor i filosofi vid Södertörns Högskola

1) Vi lever i en värld där de högsta värderingarna ligger i hur effektiva, användbara och produktiva vi och allt som finns runt oss kan vara. Vi förstår oss själva och det som vi själva inte är främst utifrån ekonomiska och praktiska premisser. Ju mer användbart något är desto mer värdefullt anses det vara. Information, kalkyl, statistik, har blivit våra medel för att agera och kontrollera vår värld på ekonomiska grunder.

2) Vi lever i en värld där allt kan sägas vara språk. Ett så kallat informations samhälle är ett samhälle som förhåller sig till olika nivåer av verklighet genom att "läsa" dem som språk, genom att "kodifiera" dem som information. I denna bemärkelse kan vi hävda att språket är ett medel för mänsklig kontroll och "agency" i världen. Samtidigt finns det en tendens att glömma på vilket sätt olika dimensioner av det mänskliga livet förhåller sig till språket.

3) Sedan länge anses det som utmärker människans levnadsform vara det faktum att människan *äger* språket. Vi vet att djur och växter, dvs. allt som på ett eller annat sätt kan sägas vara "levande" kan interagera och därmed också kommunicera – åtminstone till en viss grad – med omgivningen och även med oss. Det som dock är förvånande med det mänskliga språket är att det inte bara är kommunikation. Det mänskliga språket är ett språk med ord och begrepp och därmed det som står i ett ofrånkomligt förhållande till tankeverksamheten, till minnet och fantasin. Ännu idag uppstår ständigt filosofiska dispyter om vad som kommer först – tanken eller språket.

4) Att det mänskliga språket är väsentligt kopplat till tankeverksamhet, till förmågan att reflektera, abstrahera och jämföra utgör ett väletablerat faktum. Det som emellertid kan diskuteras är hur denna väsentliga koppling sker. Till viss grad är språket ett medel för logiska och filosofiska resonemang, för kalkyl och analys, för vetenskapliga förklaringar. Men inte bara det. Språket är elementet i vilket människan konstituerar sig som människa. Språket är inte bara medel. Språket är först och främst uttryck. Det är uttrycket för våra känslor och elementet för vår kritiska verksamhet. Vi kan därför hävda att på samma gång som människan kan sägas *äga* språket som ett medel för att agera i världen är hon själv konstituerad av språket. I denna bemärkelse kan vi säga att människan *är* språket och inte bara har eller äger språket. På samma sätt som vi kan påstå att människan inte bara har en kropp utan är kropp kan vi säga att människan inte bara har språket utan är språk.

5) Vi kan säga att människan är språket i olika hänseenden. Människan är språket både som individ och som social-politisk varelse. Just i förhållandet till det fenomen vi kallar för "modersmål" kan vi lätt observera hur egendomlig kopplingen mellan människan och språket är. Varje individ föds i ett socialt sammanhang. Individerna föds i en kontext med

flera grader av samhörighet såsom familj, etnisk tillhörighet, samhälle, stat, värld och varför inte även universum. Med detta sägs även att varje individ alltid föds i språket, var sig i ett språk eller i flera språk. Språket är alltid gemensamt för flera individer. Men ingen individ talar på samma sätt det gemensamma språket. Var och en har ett eget sätt att vara i det, att förhålla sig till det, att "använda" sig av det. Det finns olika språkstilar i ett och samma språk. Språket är märkligt nog det mest "privata" (var och en har ett eget språk) och det mest gemensamma (var och en har ett eget språk i ett språk som i princip tillhör alla, både de som föds i det och de som senare lär sig det). Språket rör på samma gång vid det mest intima och det mest offentliga, det mest enskilda och det mest allmänna i människan. Modersmålet vittnar om hur språket i vilket var och en föds i inte bara påverkar sättet att tänka utan även var och ens sensibilitet. Därför är språkets frågor alltid mänsklig-känsliga och inte bara ekonomisk-tekniska.

6) Språket är traditionens, historiens och kulturens bärare. Språket bär både det individuella och det kollektiva minnet. Språket är dessutom platsen för både det individuella och det kollektiva skapandet. Det framtida universitet som ett universitet som tar på allvar sitt etiska, mänskliga och politiska ansvar kan inte koppla isär framtiden från det förflutna, det tekniska och det historiska. Det finns en tendens i våra högteknologiska samhällen att betrakta kunskapen om det förflutna som onödigt och överflödigt. Det som räknas, säger många, är att rikta blicken mot framtiden. I denna bemärkelse är det vanligt att betrakta historien som ett överflödigt vetande i jämförelse med tekniska och teknologiska kunskaper. Problemet med sådana uppfattningar är en begränsad syn på vad utveckling, kunskap och vetande är.

Utveckling är inte blott att ersätta något gammalt med något nytt. Utveckling innebär kreativ förvandling och därmed ett kreativt förhållande till traditionen, historien och kulturen. Vad som definierar traditionen, historien och kulturen är i själva verket just det kreativa förhållningssätt till det förgångna utifrån en framtidshorisont. Tendensen att reducera idén om tradition, historia, kultur till döda och obegravda kvarlämningar beror på att traditionen, historien och kulturen enbart betraktas utifrån "tingen" som blir kvar. Vi glömmer att dessa ord beskriver människans processuella liv, den ständigt pågående förvandlingsprocess där ett icke-längre (förflutna) alltid står kopplat till ett icke-ännu (framtiden) och vars koppling utgör vad vi kallar för en närvaro i en nutid. Ty det räcker inte bara att vara här och nu. Som människa måste vi även lära oss att bli närvarande (ansvariga) för vårt nu. Denna missförståelse av vad tradition, historia, kultur är sker just när språket betraktas enbart som kodifierings system och därmed inte medges som elementet i vilket människans processuella liv äger rum.

7) Ett språk kan egentligen aldrig dö, inte ens när ingen längre talar det. Ett språk dör inte eftersom det är traditionens, historiens och kulturens bärare. Den antika grekiskan lever kvar inte bara inom den moderna grekiskan utan i de flesta västerländska språk. Den lever kvar inte bara på grund av att vi fortfarande använder ord som "logik", "teknik", "demokrati", "ekonomi" (som alla i sina ursprung grekiska ord) utan på grund av att flera värderingar, världs och livs visioner, tankar och förståelser utvecklas ur den kvarlevande antika grekiskan. Det samma kan vi säga i relation till latinet, till sanskrit, till det arabiska språket och till den klassiska kinesiskan. Utifrån ekonomiska premisser är det vanligt att

betrakta som överflödigt och förlustgenererande att stödja studier i de så kallade "döda" (antika) språk. Problemet med en sådan uppfattning ligger i att den glömmer att språket är inte bara ett teckensystem och en samling av grammatiska regler som inte längre används. De antika språken bär på levande traditioner, historier och kulturer. De bär tankens och religionens traditioner. Dialogen mellan olika kulturer, mellan öst och väst i ekonomiska, politiska eller estetiska syften sker på det optimala sättet genom en kunskap om språket och genom ett vetande om hur människan och språket relateras till varandra i olika kulturer. Just i inläringen av så kallade "döda språk" blir det möjligt att upptäcka på vilket sätt ett språk är tradition, historia och kulturbärare.

8) Många filosofer har sagt att inläringen av språk är ett sätt att lära någon att tänka. Viktiga logiker har utvecklade logiken i nära koppling till en diskussion om grammatiken. Detta är en formell sida av språkets problematik. Det finns också en existentiell, etisk och politisk sida av den. Många filosofer har insisterat på att språkets inläring är ett fundamentalt sätt att lära sig att tänkande är i första hand förståelse och inte bara förklaring och formalisering. Som förståelse definieras tänkandet som relation mellan förförstådda dimensioner såsom meningar som ligger latent och implicita i språket och det otänkta och oförstådda. Vi lever inte "först" och främst i en värld av fysiska och kemiska relationer. Vi lever "först och främst" i en värld av mening, förståelse, uppfattning, osv ur vilka och i relation till vilka vi definierar våra frågor, våra strävande och begär. När man lär sig ett språk lär man sig inte bara att knäcka en kod. Man lär sig hur en värld kommer till tals, hur en värld konstitueras som värld och hur människan själv konstitueras som värld. Om man vill förstå människan och världen är den mest fundamentala vägen den av en förståelse av vad språket är för människan och hur människan både har och är språket. Detta sker just i språkstudier.

9) Humaniora skiljer sig från samhälls- och naturvetenskaperna i en viktig aspekt. De skiljer sig från dessa i den utsträckning den inte lösgör kunskapen från vem som har producerat och hur den produceras. Humaniora söker huvudsakligen artikulera förhållandet mellan kunskapen å ena sidan och frågan om vem och hur detta vetande har producerats å den andra sidan. Detta betyder inte att humaniora inte kan dela olika sökande med samhälls- och naturvetenskaperna utan det säger bara att de har ett visst förhållande till kunskap och forskning som är grundligt kopplad till en medvetenhet om språket som uttryck av den individuella och den kollektiva människan samt som bärare av tradition, historia och kultur. I viss mån kan vi hävda att utgångspunkten för humanistiska studier är medvetandet om att människan *är* språket och inte bara *har eller äger* språket. I försöket att producera en kunskap där villkoren för en produktionskunskap blir föremål för tänkande och reflektion blir det tydligt hur oerhört viktig det är att inse att historien inte är bara en samling av gamla ting, seder och händelser. Historien är framför allt en berättelse, ett sätt på vilket historien själv traderas. Historien förstås därmed som tolkning och interpretation. Historien blir därmed en egen dimension av språket. Viktigt för den förståelse av språket som sker i inläringen av andras språk, de dödas språk är oundgängligt för hur vi vittnar om historien, för vad vi kan lära oss av historien. Utan inläring av de andras döda och förtryckta språk såsom t. ex. de som mördades genom, förintelser, genocidier, massakrer, osv hur kan vi då vara stolta över en teknologisk utveckling som tror sig inte behöva historien?

10) Språket har både en individuell-privat sida och en social-offentlig sida. I en allt mer globaliserad värld, som eftersträvar teknisk effektivitet är det viktigt att ta i akt dessa båda aspekter när vi framför allt ställer oss frågor kring *utbildning*. Ett framtidsuniversitet kan inte vara bara ett universitet som utbildar tekniker för att fullborda tekniska uppgifter. Ett framtidsuniversitet måste ta på allvar sitt etiska och politiska ansvar inför den värld det befinner sig i och som hon hjälper till att utforma. Därför är det viktigt att diskutera vikten av språket för universitetets *bildningsupp*gift. Språket är just den "plats" i vilken utbildningens bildningsdimension kan utvecklas som mest. Varför? För det första därför språket är det politiska elementet *par excellence*. Demokratins begrepp har som grund en dialogisk praxis baserat på *uttrycksfrihet* och vad jag vill kalla *lyssnandes frihet*. Ett demokratiskt samhälle är det som kan säga och uttrycka en position för och inför andra positioner och som kan lyssna till andra. Att tala till och för andra och att lyssna till och ur andra utgör en orubblig grund för en demokrati. Vi kan bara vara demokratiska i språket. Men detta är inte något som är givet av sig självt. Vi lär oss att vara demokratiska i språket genom att lära oss hur olika språk tänker, känner, uppfattar och skapar värld. Därmed lär vi oss att upptäcka att en dialog mellan olika språk är bara möjligt på grund av att språket är till sin natur dialogiskt. Därför är språkstudier de mest grundläggande för ett demokratiskt universitet.

11) Ett demokratiskt och öppet samhälle är det som kan lära sig att tala de andras språk och inte att enbart föra över den andre till sig själv. Inläringen av främmande språk – både av de antika och de andra moderna – både minoritetens och majoritetens språk måste vara ett mål för utvecklingen av en demokratisk framtid.

12) Språket är den sociala och politiska platsen där olika maktens relationer, sanningar och lögnar, ideologiska och frigörande konstruktioner äger rum. Att lära sig språket är även att lära sig att "läsa" och att "lyssna" till en vävnad av implikationer och relationer som styr våra världsuppfattningar. Om den kritiska verksamheten alltid sker genom att avslöja manipulativa språkliga strategier sker detta just genom språket. Det blir därmed med ett skapande språk som vi kan vara mot ett maktutövande och förtryckande språk.

13) En globaliserad värld är inte en värld med ett enda språk utan en värld med många språk i varje land och plats. Vi har idag ett enformigt sätt att organisera ekonomin. Vi tenderar att stifta världsorganisationer för att sköta politiska och utbildningsfrågor på ett globalt plan. Men vi kan inte ha ett enda språk. Om engelskan har blivit *lingua franca* är den det i ett samspel och även i en spänning med en mängd andra språk. I själva verket är det översättandet som egentligen kan sägas vara världens språk, det ständiga utbytandet mellan olika språk, kulturer och traditioner. Ett framtidsuniversitet kan inte verka för en akademisk och vetenskaplig monolingvism eller enspråkighet. Framtidsuniversitet bör odla och forma ett mångspråkligt universitet som kan svara mot det mångspråkliga samhället som ett informationssamhälle innebär.

14) Världen har förändrats. Detta betyder till en viss grad att språkstudier även bör förändras. De kan förändras genom att kombinera olika trådar som tillsammans konstituerar språket som den meningsvävnad i vilken människan har sin existens.

Språkstudier borde därför i högsta grad vara mångvetenskapliga. Filosofiska studier skulle kunna ske genom ett kopplande till inläringen av antika språk och även med litteratur vetenskapliga och teologiska studier. Moderna språk kunde läsas med en koppling till mediala studier, film- litteratur- och stats-vetenskap. Företagsekonomi kunde läsas tillsammans med språkstudier inriktade mot kulturstudier där olika konstarter skulle tas i akt, osv. Distansundervisning kan fungera som ett kreativt medel för att utforma sådana nya studiekonstellationer. Utifrån möjligheten att kombinera olika uttrycksmedel och att överbrygga avstånd i tid och rum kan distansundervisningen möjliggöra intressanta interaktioner. Det är dock viktigt att framhålla hur distansundervisningen i så fall bör ske i samband med campusundervisning. Bevarandet av campusundervisningen är en nödvändig förutsättning för att hålla forskningsmiljöerna vid liv, och dessutom för att skapa en livskraftig undervisningsmiljö för studenterna. Nya tekniska medel, ny forskning bör gå hand i hand med en ny syn på vetandet som integrerar människans existentiella, estetiska, etiska, politiska, kulturella, historiska, religiösa dimensioner till strikta kognitiva och tekniska kunskaper.

Bilaga 6

Forskning och debatt angående IT i relation till språkutbildning

Eva Gagneham

Lektor i pedagogik med inr. språkdidaktik vid Karlstads universitet

Nedan presenteras en genomgång av aktuell forskning och debatt om IT:s plats och möjligheter i språkutbildning samt utdrag ur den kritiska diskussionen om IT. Vidare undersöks kopplingen mellan lärande och IT och vilka effekter IT får på lärandet. Slutligen beaktas forskning som rör lärarnas förhållande till IT samt dess påverkan på lärarrollen.

IT i språkutbildning

Ett citat ur Svensson (2008) kan sammanfatta varför IT bör ha en plats i språkutbildning.

Det finns många tecken på att vi står inför en kulturell och samhällelig förändring av dignitet, och det är viktigt att vi som språklärare kan förhålla oss till detta. Digital kompetens blir då en nyckelfråga och med den också frågor om vad språkstudier egentligen inbegriper. Språkämnena ställs inför en stor utmaning men också inför betydande möjligheter. Vi om några sysslar med de områden som blir allt viktigare: språk, medier, kommunikation och kulturmöten (Svensson, 2008, s. 32-33).

Det finns, menar Svensson, en rad starka skäl till att använda IT inom språkutbildning: Språk och IT handlar i hög grad om kommunikation. Här finns fantastiska möjligheter att nå utanför klassrummet – må det vara genom mejl, chatt, videokonferens eller virtuella världar – och träffa människor från olika kulturer och språkområden.

Språkundervisning handlar också om att skapa förståelse för och insikt i det land eller de länder som språket i fråga talas i. Här erbjuder IT en otrolig mängd information som i allmänhet är färsk, t ex dagsaktuella nättidningar, aktuell information om länder, städer, personer, ämnen etc.

Textdatabaser, s k korpusar, kan ge en bild över verkligt språkbruk. De tillåter och uppmuntrar till att arbeta explorativt.

Elever och studenter kan genom IT skriva och skapa för en större potentiell publik. Det kan vara inspirerande och motiverande och medföra att studenten känner ett större ansvar för sin text.

Genom virtuella simuleringar kan en hög grad av realism skapas. Exempelvis rollspel, som är vanliga i språkundervisning, kan förflyttas in i datorn.

Nya möjligheter att visualisera ljud och skapa "virtuella lärare" kan stimulera grammatik- och uttalsträning via datorn.

Människor umgås i cyberspace, de uttrycker sig där och där händer det saker. Exempelvis i datorspel, LunarStorm, YouTube, virtuella världar eller mobiltelefonen tillbringar många, särskilt unga, mycket tid. Det är viktigt att känna till den världen och att även språkundervisningen kan vara delaktig där.

Bax (2003) redogör för tre användningsområden av datorn i språkundervisningen:

- datorn som 'tutor' (övningsprogram där datorn 'vet svaret' och det gäller för eleven att komma fram till det; sådana program var tidigare "drillprogram" men kan idag innebära fler valmöjligheter och mer interaktion
- datorn som stimulus (man använder datorn för att stimulera elevernas diskussioner, skrivande och/eller kritiska tänkande)
- datorn som hjälpmedel (man använder datorns program för att producera texter, filmer, slå upp ord m. m.).

I en forskningsrapport från projektet ELISA (Alexandersson, Hurtig & Söderlund, 2004) beskrivs IKT-användning i undervisningen på olika stadier (dock inte direkt knutet till språkundervisning). Forskarna har funnit att datorn erbjuder rika utrymmen för samspel mellan eleverna oavsett ålder och skolform. Eleverna kan göras medvetna om betydelsen av samarbete, vilket får en positiv inverkan på elevernas lärande. Vissa klasser arbetar till exempel med digitala portfolios, en arbetsform som bidrar till att skapa situationer där eleverna i samverkan med sina lärare samtalar, skriver och reflekterar om det som eleverna upplevt.

I Skolverkets rapport (2004) av en stor undersökning av engelska i åtta länder – en undersökning av ungdomars kunskaper och uppfattningar – konstateras bl a att Internet används mer sällan i engelska än i samhällskunskap. Med tanke på datorns användning i samhället i övrigt, är det alltså slående hur litet den verkar användas i engelskundervisningen.

Den kritiska diskussionen om IT i skolan och högskolan tas upp av Svensson (2008). Den kritik som har anförts emot användning av IT i lärandesammanhang handlar först och främst om oklarheten om datorstödd inläring faktiskt ger bättre resultat än mer traditionella metoder. En svårighet därvid kan vara att det empiriska underlaget är begränsat. En annan svårighet, som tas upp, är att användningen av informationstekniken är så mångfacetterad. Hur kostnaden för tekniken står i relation till de ev. pedagogiska vinsterna är också en aspekt som diskuteras. Några citat ur den kritiska diskussionen: "Teknik kommer före pedagogik..." "Det har visat sig vara svårt att ta sig bortom eldsjälarna och skapa långsiktig och djupgående förändring." "Informationstekniken används ofta som ett mantra för att slippa ta itu med verkliga problem." (Svensson, 2008, s. 43).

Lärande och IT

Lärande är en social aktivitet. Vi lär oss genom att interagera med andra människor. I språkundervisningen utgör det kommunikativa en så viktig beståndsdel att s k

kollaborativt lärande bör ges stor plats (Svensson, 2008). Ur ett sociokulturellt perspektiv betonas betydelsen av olika verktyg i lärandeprocesser. Dessa processer äger helt eller delvis rum i olika typer av medierade miljöer.

Genom att betrakta kunskap som konstruktion handlar lärande om subjektiv förståelse och är en aktiv process. Digital kompetens är nära knuten till lärandet och själva lärandeprocessen. Sättet att se på kunskap bestämmer även synen på läraren, den lärande och deras respektive roller. Kunskapssynen blir också avgörande för sättet att ta sig an de möjligheter IKT kan erbjuda och om digital kompetens kan skapas.

Att anlägga ett holistiskt perspektiv på lärande och undervisning med IKT förefaller helt nödvändigt med tanke på komplexiteten. I stället för att, i en reduktionistisk anda, isolerat fokusera elevens lärande kan det vara mer förtjänstfullt att betrakta interaktionen mellan de tre leden elev, lärare och medium (Stigmar, 2002). Säljö (2000) konstaterar att informationstekniken kan utgöra stöd för läroprocesser på ett annat sätt än den mer begränsade texten. Nya former av interaktivitet mellan människa och maskin möjliggörs. Andra forskare som betonar nödvändigheten av ett holistiskt perspektiv vid forskning på detta område är exempelvis Jones, 1999; Ludvigsen, 1999; Tapscott, 1999, Aarseth, 1997, Lund (2003).

As a theoretical perspective, cybertext shifts the focus from the traditional threesome of author/sender, text/message, and reader/receiver to the cybernetic intercourse between the various participants... (Aarseth, 1997, s. 22).

Synen på datorn som individuellt stöd och verktyg har dock länge dominerat. Den kommunikativa potential som Internet erbjuder liksom lärandets kommunikativa dimension har varit underordnade när det gäller Internet i skolan. Interaktiva skrivtavlor är exempel på digitala medier som leder till samtal i klassrummet (Becker, 2006).

Flera forskare vittnar om att interaktionen mellan elever och mellan lärare och elever inte har fått någon framträdande roll i dagens språkklassrum i och med inträdet av datorer. I stället handlar mycket om att enskilda elever ska planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete (Jeddeskog, 2005, Nilsson, 2004, Rebenius, 2004). Detta arbetssätt pekar mot en syn på datorn som endast ett individuellt verktyg i språkundervisningen. Nyare forskning (se bl a Alford & Pachler, 2007) visar dock hur individen kan uppnå ökad kunskap och djupare förståelse genom kollaborativa arbetssätt.

De som är unga idag har vuxit upp med datorer och ser dessa som naturliga inslag i sin vardag. Stora satsningar har också gjorts för att skolan ska använda sig av datorer i undervisningen i allt större utsträckning. Många lärare har dock inte fullt ut tagit till sig de möjligheter som datoranvändning i undervisningen skulle kunna innebära. "Datorer används (i bästa fall) för skriftliga arbeten, informationssökning och mejl, men för en stor del av lärarkåren stannar användningen av IKT vid detta" (Estling Vannestål, 2007). En anledning till detta kan vara att datorn som hjälpmedel i undervisningen initialt överskattades; man hade en föreställning om att datorn kunde ersätta läraren, och att det skulle påskynda läroprocessen. Utvärderingar av datorn i undervisningen (t.ex. Jeddeskog 2001) visar dock att i klasser där datorn används, ägnar man sig företrädesvis åt att söka

och samla information; väldigt litet tid används åt att bearbeta eller kritiskt granska den information man hittat (Jedeskog 2001: 97, 116 f.).

Effekter på lärandet av IT

Det finns en hel del forskning när det gäller effekter av IT-pedagogik på elevers kunskapsinläring, såväl i Sverige som internationellt. I Utbildningsdepartementets promemoria 2008-09-10 ang. IT i lärarutbildningen sammanfattas en rad forskningsöversikter och utvärderingar av nationella och internationella projekt som studerat effekterna på lärandet. Kontentan av dessa resultat visar mestadels positiva effekter på elevernas lärande av IT-användning i undervisningen. Forskningen pekar på att det finns många och tydliga tecken på att IT kan hjälpa elever att lära och lärare att utbilda mer effektivt. Mätbara positiva effekter på betygsutveckling, inläring, samarbete och motivation har kunnat konstateras.

För att dessa positiva effekter ska kunna uppnås visar emellertid forskningen på ett antal kritiska kriterier. IT måste användas på rätt sätt – det finns ett starkt samband mellan det sätt som IT används på och elevers kunskapsinhämtning. Läraren och dennas pedagogiska förhållningssätt till IT är en mycket viktig komponent.

Selander & Svärdemo-Åberg (2009) har studerat hur elever i den svenska skolan använder digitala läromedel i sitt lärande. De konstaterar att den digitala miljön kan vara såväl begränsande som underlättande. De lyfter fram hur viktig lärarens förståelse är för vilka olika funktioner som olika medier kan ha samt vilka hinder och möjligheter som föreligger i den didaktiska designen av digitala lärmiljöer.

Johansson (2007) lät omkring 300 lärarstudenter undersöka IKT-användningen på de skolor de besökte under sin verksamhetsförlagda utbildning. Skolor med låg eller ostrukturerad IKT-användning övervägde. I huvudsak tre skäl framkom till detta. För det första påverkades bruket av lokala förutsättningar i form av skolans ekonomi, antal datorer, deras status och grad av support. För det andra hade kunskapsnivån och intresset hos personalen betydelse. Slutligen fanns en tveksamhet till IKT hos en del av personalen, särskilt en osäkerhet hur en mer IKT-baserad undervisning skulle kunna utföras. Enligt Johansson (2007) fanns det skolor som kunde betecknas som mönster på IKT-området. De lärarstudenter som besökt dessa skolor blev mycket motiverade att bli lärare.

Lärarna och IT

Engström & Svärdemo-Åberg (2006) presenterar i sin forskningsöversikt det som visat sig vara centralt världen runt under de senaste fyra åren.

Det som präglar diskussioner om IKT i Europas skolor just nu är att de flesta klassrum är utrustade med de senaste datorerna och snabbaste bredbanden men att lärarna inte riktigt vet vad de ska göra med dem. Många lärare är IKT-kunniga, frågan är bara hur de ska integrera IKT i sin undervisning av de olika ämnena. Trots att det finns många bra datorer

används de sällan varje dag enligt en OECD-undersökning (Cavanagh i Engström & Svärde-Åberg, 2006).

Riis (1998) hänvisar till två enkätstudier, en i slutet av 1996 och en på våren 1998. Undersökningarna riktades till personer i skolledande funktioner, till lärare med IT-erfarenhet och till lärare utan sådan erfarenhet. Av resultatsammanfattningen (som endast delvis återges här) framgår att utvecklingen av en handledande lärarroll är påtaglig. Arbetssättet rapporteras som mer varierat, mer individualiserat och mer undersökande än tidigare. Ordbehandling är fortfarande den absolut vanligaste användningen. De kommunikationsmöjligheter som tekniken möjliggör utnyttjas i ganska begränsad utsträckning. Förändringen av ämnesinnehåll handlar främst om bättre tillgång till aktuell information än tidigare.

Lund (2003) påpekar att komplexiteten i införandet av IKT i undervisningspraktiker grovt har underskattats. Delvis beror detta på en förenklad, instrumentell syn på teknologin, delvis på att fokus har varit inriktat antingen mot läraren, teknologin eller den som lär sig, som separata studieobjekt i stället för att studera de sociala relationer som utvecklas mellan de tre.

...one such set of contextual factors (often referred to as 'traditional') is currently being challenged by a new set of contextual factors that emerge in the ICT-rich classroom. ...one that will require very competent teachers in order to design and orchestrate activities that invite to mature participation. ...the complexity involved when ICTs are sought introduced into educational practices has been seriously underestimated. Partly this is because of a too simplistic and instrumental view of technologies, partly because focus has been directed at the learner, the technology, or the teacher as separate objects of study instead of the *social relations* that develop between the three. (Lund, 2003, s. 268).

En enkätundersökning (Gagnestam, Granath & Olin-Scheller, 2007) visar tydligt att många lärare inte har kopplat ihop IT-användning med aktuell kunskap om hur vi lär oss språk. En del har lärt sig att använda olika program men inte reflekterat över på vilket sätt dessa kan ge effekter på lärandet av språket ifråga. De flesta som ser någon pedagogisk effekt med datorbaserad undervisning nämner motivation. Variation är också ett argument för att använda IT, liksom inlärningsaspekter allmänt och för elever med specifika problem. Mest används datorn som ordbehandlare och till informationssökning samt redovisningar.

Situationen i språkklassrummen diskuteras också i Granath & Estling Vannestål (2008, s. 1).

”Inte särskilt mycket har förändrats i språkundervisningen i och med införandet av datorer. Faktum är att modern teknik varken har påverkat innehållet i eller formerna för språkundervisningen i den utsträckning som man kanske skulle förvänta sig.”

Litteraturförteckning

Aarseth, E. (1997). *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature*. Baltimore, Md.: John Hopkins University Press.

Alexandersson, M., Hurtig, M. & Söderlund, A. (2004). *Att forska med datorn: om elevers lärande via den nya informationstekniken: delrapport inom projektet ELISA (Elevers Lärande I Sandvikens kommun)*. Forskningsrapport 2004:05. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Alford, D. & Pachler, N. (2007). *Language, Autonomy and the New Learning Environments*. Oxford/Bern: Peter Lang.

Bax, S. (2003). CALL – past, present and future. System 31:13-28. (går att ladda ner via www.sciencedirect.com).

Becker, P. (2006). Släpp fixeringen av datorn som individuellt verktyg! *Datorn i Utbildningen nr 1/06* (www.diu.se).

Engström, S. & Svärdemo-Åberg, E. (2006). *Digitala läromedel och learning design sequence i svensk skola- brukarperspektiv. En forskningsöversikt*.

Estling Vannestål, M. (2007). IKT i språkundervisningen - varför och hur? ? *LMS Lingua*, 1: 62-64.

Gagnestam, E., Granath, S. & Olin-Scheller, N. 2007. Opublicerad enkätundersökning. Karlstads universitet.

Granath, S. & Estling-Vannestål, M. (2008). IT i språkundervisningen i teori och praktik. *CSL. Fönster mot språk och litteratur*. 2008:125-149. Karlstad University Press.

Högskoleverket. (2008). *E-learning quality. Aspects and criteria for evaluation of e-learning in higher education*. Report 2008:11 R. Stockholm: Högskoleverket.

Jedekog, G. (2001). *"Maila mig sen!" Lärarintentioner och förändrade gränser för elevers arbete*. Linköping: Linköpings universitet.

Jedekog, G. (2005). *Ch@nging School: Implementation of ICT in Swedish School, Campaigns and Experiences 1984-2004*. Uppsala: Uppsala universitet.

Johansson, K. (2007). Webben - en outnyttjad källa till engelskkunskap. *LMS Lingua*, 1:66-69.

Jones, S. 1999. *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net*. Thousands Oaks, Calif: Sage.

- Ludvigsen, S. (1999). Informasjons- og kommunikationsteknologi, laering og klassrummet. *Bedre skole/Norsk laerelags tidsskrift for pedagogisk debatt*, 2, 61-68.
- Lund, A. (2003). *The teacher as interface. Teachers of EFL in ICT-rich environments: beliefs, practises, appropriation*. Oslo: The University of Oslo, The Faculty of Arts and The Department of Teacher Education and School Development.
- Nilsson, N-E. (2004). *Elevforskning i grundskolan – orsaker, problem, förslag*. Lund: Studentlitteratur.
- Rebenius, Inga. (2004). Vad menas med learner autonomy? Några möjliga tolkningar. I Ringqvist & Valfridsson, 170-180.
- Riis, U. (1998). Föreläsning vid Konferensen Links98 på Älvsjömassan 1998-10-26.
- Selander, S. & Svärde-Åberg, E. (2009). *Didaktisk design i digital miljö*. Stockholm: Liber.
- Skolverket (2004). Engelska i åtta länder - en undersökning av ungdomars kunskaper och uppfattningar. Rapport 242. Stockholm: Skolverket.
- Stigmar, M. (2002). *Metakognition och Internet – om gymnasieelevers informationsanvändning vid arbete med Internet*. Växjö: Växjö University Press.
- Svensson, P. (2008). *Språkutbildning i en digital värld – informationsteknik, kommunikation och lärande*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Svensson, P. & Ågren, P-O. (1999). Automater, bricoleurer och virtuella bröllop: tre paradigmer för informationsteknik i undervisning. *HumanIT*, 1999/3, 167-184.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Tapscott, D. (1999). *Growing up digital the rise of the Net generation*. New York: Mc Graw-Hill.
- Utbildningsdepartementet. (2008). IT i lärarutbildningen. Promemoria, 2008-09-10. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Web-adress: www.enqa.net 2009-03-03

Språkgrupp 2008-2009

I diskussionerna om det framtida svenska högskolelandskapet konstaterades att det finns behov av att hitta alternativa former för samarbete och arbetsfördelning mellan lärosätenas utbud av olika ämnen. Ett av de områden som diskuterades var utbildningar i olika språk. Förbundet har tidigare (t.o.m. 2007) haft en arbetsgrupp som bl.a. tagit fram en fördelning av språken på den s.k. krysslistan. Det är dags att vidga arbetet till att omfatta hela den svenska högskolans utbud av språkutbildning, och hur samarbeten som garanterar kvaliteten och ett brett utbud kan åstadkommas. Samma översyn behövs även inom andra ämnen/områden.

Presidiet har uppdraget att besluta om gruppens sammansättning och uppdrag. Nära kontakt har hållits med gruppens ordförande. Ärendet om uppdrag och sammansättningar har presenterats vid förbundsårsamlingen i 9 april 2008.

Presidiet beslutar att:

Gruppens uppdrag är att föreslå modeller för nationell ämnessamordning av språkutbildning på högskolenivå utöver den "krysslista" för småspråk som redan fastställts i samråd med regeringen. Internationella utblickar och undersökning *t.ex.* av fungerande e-learningmodeller ska utgöra en bakgrund till förslaget.

Målet är att skapa arbetsformer där svenska lärosäten enkelt och effektivt ska kunna erbjuda studenter, och personal kvalificerat, individanpassat stöd för språkstudier i valfritt språk. Arbetsformerna som föreslås bör ta hänsyn till de möjligheter till nätutbildningar med eller utan fackspråksinriktningar som finns eller kan skapas, behov av nya utbildningar, eventuella campusförlagda lärcentra och nya lärarkompetenser. Frågan om finansieringsformer i nya tilldelningssystem m.m. behöver utredas. Frågan om ansvaret för kvalitetssäkring av utbildningarna liksom frågan om hur forskningsanknytningen av utbildningen ska säkras skall belysas. Frågan om behovet av fortsatt samverkan och formerna för detta skall också beskrivas.

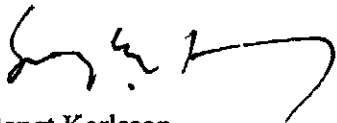
Alla lärosäten och SFS inbjuds att skicka representanter till språkgruppen (lärosätena en var, SFS tre). Universitetsbibliotekens informationskompetens bör också kunna utgöra en resurs. I nätverket förutsätts en blandning av utövande lärare och ledningspersoner samverka. Ordförande för gruppen är Kerstin Norén (rektor Karlstads universitet) och övriga ledamöter är Ingela Josefsson (rektor Södertörns högskola) och Kerstin Öhrn (prorektor Högskolan Dalarna). Eva Gagnestam från Karlstads universitet deltar i gruppens arbete. Gruppen äger att själv besluta om de ytterligare ledamöter man anser behövas för att fullgöra uppdraget.

ADRESS	E-MAIL	PHONE	MOBILE	FAX	WEBSITE
Rådmanngatan 72 SE-113 60 Stockholm Sweden	Bengt.Karlsson@suhf.se Helena.Lejon@suhf.se Kerstin.Reithner@suhf.se	+46 8 32 28 53 +46 8 32 05 26 +46 8 32 13 88	+46 708 32 28 53 +46 708 32 05 26 +46 708 32 13 88	+46 8 32 93 70	www.suhf.se

Språkgruppen, vars mandatperiod är tom 2009, ansvarar för att det under hösten 2008 anordnas tre nationella seminarier spridda över landet. Avstämning av arbetet sker senast vid SUHF:s förbundsårsamling våren 2009. En slutrapport presenteras hösten 2009.

Den här beslutade gruppen har fungerat som en interimsstyrgrupp och inkommit till presidiet med en lägesbeskrivning och ett förslag till insatser enligt bilaga. SUHF:s presidium stöder förslaget och uppdrar åt styrgruppen att snarast inkomma med kostnadsförslag för anordnandet av föreslagna seminarier liksom ett underlag för ansökan om medel från KK-stiftelsen..

Enligt uppdrag

Bengt Karlsson